

8. Неоязичництво в сучасних релігійних пошуках українців

Виникнення та поширення різноманітних неоязичницьких релігійних рухів, діяльність яких спрямована на відродження або реконструкцію автохтонних, дохристиянських релігійних вірувань, можна назвати однією із загальносвітових тенденцій сучасності. На території США та Західної Європи неоязичницькі рухи першопочатково були представлені переважно під загальною назвою *вікка* (англ. *Wicca*), або як її ще називають «*релігія відьом, відьмацтво*» (англ. *Witchcraft*). *Вікка* – це неоязичницька релігія західного походження, що ґрунтується на вшануванні природи. Вона набула поширення після 1954 року завдяки працям її засновника Д. Гарднера.³⁹⁵ Щоправда на території Західної Європи, окрім вищеназваної вікканської традиції, починаючи з 90-х років ХХ століття помітною є тенденція до створення окремих самобутніх релігійних виявів етнічної спрямованості. Так, можемо спостерігати процес створення неоязичницьких релігійних напрямків в Ісландії, Норвегії та Швеції (так званій «одінізм»), у Великобританії та Франції («друїдизм»), у Греції («еллінізм»). Власні релігійні громади етнічної спрямованості створюють також неоязичники в Італії, Латвії, Литві тощо. Відтак, незважаючи на те, що вікканська традиція, як вияв надетнічного, синкретичного, окультного релігійного напрямку, продовжує займати домінуючі позиції серед неоязичницьких рухів США та Західної Європи, все ж таки простежується певна диференціація неоязичницьких рухів на основі етнічного фактору або принципу пошуку власної етнічної самоідентифікації.

Якщо під неоязичництвом у світовому контексті розуміють різноманітні релігійні напрямки, зорієнтовані на відродження дохристиянських вірувань, де фактор етнічнонаціональної самоідентифікації може як враховуватись, так може бути і не принциповим, то в Україні практично всі релігійні організації, діяльність яких спрямована на відродженням або реконструкцією дохристиянських вірувань, ідентифікують себе на основі етнонаціональних ознак. Саме тому досліджуваний релігійний феномен на теренах України має назву «українського рідновірства».

На теренах України відродження та активізація неоязичницьких рухів має свою специфіку. Як правило, поняття «українське неоязичництво» переважною більшістю дослідників ототожнюється з поняттям «рідновірство», що з точки зору сучасних реалій та тих трансформацій, які відбулись останнім часом в релігійних організаціях, які номінуються даними термінами, є не зовсім коректним. При цьому синонімізація означених понять притаманна не лише для популяризованих джерел інформації, зокрема таких як Вікіпедія в мережі Інтернет або навчальні посібники з релігієзнавства для студентів неспеціалізованого освітнього профілю, але й в деяких дисертаційних роботах.

³⁹⁵ Каннингем С. Вика для начинающих: мистические таинства Старой Европы и «Книга теней». – М., 2003. – С. 12.

Так, О. Гуцуляк³⁹⁶ в процесі дослідження світоглядних аспектів феномену неоязичництва, ототожнює поняття «українське неоязичництво» та «рідновірство», зараховуючи до неоязичництва монотеїстичні конфесії, зокрема такі як РУНВіра та Собор Рідної української віри.

Відповідно, існує також хибне ототожнення найбільш поширеної рідновірської релігійної конфесії РУНВіра взагалі з усім феноменом рідновірства. Саме тому український релігієзнавець А. Колодний розмежовує ці поняття, стверджуючи, що, «як віросповідання, РУНВіра не тотожна Рідній Вірі. Якщо рідновіри прагнуть відродити витокові язичницькі форми давньої релігійності українців, то рунвіри приймають реформовану Л.Силенком на принципах стандартів монотеїстичних світових релігій давньоукраїнську віру. Якщо *рідновірство* є природною релігією, то *рунвірство* є вже штучним релігійним витвором. Воно не має такої глибокої традиції в історії українства як рідновірство».³⁹⁷

Як бачимо, феномени українського неоязичництва та рідновірства потребують належного теоретичного осмислення, систематизації та класифікації. Розпочнемо з детермінації досліджуваних релігійних феноменів.

Згідно з тлумаченням енциклопедичного словника російських релігієзнавців, під терміном «неоязичництво» слід розуміти узагальнену назву нових релігійних рухів та культів, які ґрунтуються на відродженні давніх вірувань, звичаїв та обрядів, уявлень про богів-покровителів та міфологічної форми світогляду. Неоязичницькі рухи протиставляють себе монотеїстичним релігіям та претендують на осмислення й вирішення сучасних проблем особистості та суспільства. На відміну від язичництва, яке формувалось стихійно внаслідок «зіткнення» представників родоплем'яних культів з природою, сучасне неоязичництво виявляє свідоме культивування традиційного язичницького віроповчального та культового комплексу, доповненого теософськими, антропософськими та іншими напрацюваннями нетрадиційних релігій.³⁹⁸

На думку дослідника В. Шнірельмана, «під неоязичництвом слід розуміти загальнонаціональну релігію, штучно створювану міською інтелігенцією зі стародавніх локальних вірувань та обрядів з метою відродження національної духовності».³⁹⁹

Враховуючи справедливість вищезначених інтерпретацій терміну «неоязичництво», необхідно зазначити, що поняття «українське неоязичництво» в українському контексті має свою специфіку, і є складовою частиною феномену «українського рідновірства». Інакше кажучи, всі

³⁹⁶ Гуцуляк О. Б. Неоязичництво як світоглядне явище (історико-філософський аналіз): автореф. дис... канд. філос. наук. – Львів, 2005.

³⁹⁷ Колодний А. Рідна Українська Національна Віра (РУНВіра) // Нові релігії України. – Т. 8. – К., 2010. – С. 310.

³⁹⁸ Религиоведение : энциклопедический словарь. – М., 2006. – С. 692-693.

³⁹⁹ Шнірельман В. Неоязичництво на просторах Європи // Людина і світ. – 1999. – №6. – С. 10.

українські неоязичники є рідновірами, але не всі рідновіри є українськими неоязичниками. Це пов'язано в першу чергу з тим, що не всі рідновіри ідентифікують себе з назвою «язичництво», деякі громади рідновірів прямо уникають ототожнення себе з цим поняттям. Водночас, прикметною рисою в середовищі окремих груп українських неоязичників є те, що складова етнонаціональної самоідентифікації не завжди є принципово важливою. В будь-якому разі принцип етнічної чистоти не є перманентним і може тяжіти до абстрактних ідей на кшталт «арійства, або всеслов'янськості». Так, представники окремих громад українських неоязичників під час проведення «славлень» (власних релігійних обрядів) можуть ідентифікувати себе не як «українці», а як «русини, русичі» або ж пропагувати ідеї абстрактної слов'янськості, де фактично розмиваються межі етнічної відмінності між віруваннями українців, білорусів, росіян тощо.

Таким чином, *українське неоязичництво* – це сучасний релігійний рух, об'єднаний провідною ідеєю відродження за нинішніх умов автентичних релігійних вірувань, які сповідували мешканці території України в дохристиянські часи.

Що ж стосується поняття *українське рідновірство*, то його можна охарактеризувати як релігійний рух, зорієнтований на відродження, реконструкцію або створення етнонаціональних світогляду, світосприйняття та релігійних вірувань. При цьому вірування та обряди українських рідновірів можуть як уподібнюватись до первісних, автентичних вірувань, так і значно відрізнятись від них. Відзначимо, що певну специфіку мають особливості релігійності сучасних українських рідновірів, серед яких можна виокремити наступні:

1. інтелектуалізація особистості українського рідновіра і навернення до віри шляхом засвоєння певного роду знань;
2. домінування патріотичних мотивів та створення громад за винятково етнічною ознакою;
3. зацікавленість історією власного народу та помітна ідеалізація минулого, зокрема, дохристиянських часів.

З приводу організаційного оформлення рідновірського руху України, відзначимо, що серед зареєстрованих в Державному комітеті в справах національностей та релігій на січень 2011 року фігурують 13 релігійних організацій рідновірського спрямування: Релігійний центр ОСІДУ Рунвіри, Релігійний центр силенкіян, Собор Рідної Української віри, Незалежні громади Рідної Віри, Релігійний центр об'єднань рідної віри України, Давньослов'янська Церква, Онуки Дажбожі, «Родове Вогнище Рідної Православної Віри», Слов'янська духовна течія «Великий Вогонь», «Руське Православне Коло», Громада язичників «Сіверяни», Громада «Руси», Громада «Трійця».

Наперед відзначимо, що не всі з вищеперерахованих рідновірських організацій є реально функціонуючими на даний момент. До того ж, на теренах України має присутність також рідновірство російського походження,

локалізоване переважно на Півдні та Сході України.⁴⁰⁰ Проте ми не ставимо собі за мету зупинятись на описовості віровчення та обрядової практики сучасних українських рідновірських організацій. Про це можна ознайомитись з текстів колективної монографії «Нові релігії України», відповідних чисел часопису «Релігійна панорама» або ж Інтернет-сторінок означених рідновірських конфесій. Першочерговим для нас постає завдання систематизації достатньо строкатого рідновірського руху за відповідними критеріями, що надасть змогу побачити загальну картину релігійних шукань українців в контексті сучасних реалій. Відтак, типологізуючи феномен сучасного українського рідновірства в широкому розумінні, можна виділити п'ять його різновидів або груп, поклавши в основу класифікації систему уявлень про надприродне:

1. українські рідновіри-монотеїсти, в основі системи уявлень про надприродне яких покладено національно адаптований варіант монотеїзму на основі модернізації окремих етнічних елементів українського язичництва;
2. українські рідновіри-неоязичники, у віровченні яких стосовно сфери надприродного фігурують пантеїстичні та політеїстичні уявлення, які інтегруються в розвинений генотеїзм;
3. сучасні «язичники-атеїсти», які вважають себе вільними від вірування в реальність надприродного світу, однак вшановують прадавніх богів лише як символи минулого, відзначаючи свята, звичаї та обряди на знак поваги до своїх пращурів;
4. ймовірні (можливі) рідновіри, або так звані «симпатики» рідновірства, в яких відсутня чітка система уявлень про надприродне в рідновірській інтерпретації. Вони переважно є позаконфесійними, тобто не ідентифікують свою належність до жодної з діючих рідновірських організацій, однак їх можна часто зустріти під час проведення рідновірських великих свят та здійснення обрядів;
5. прихильники рідновірства за своїми світоглядними уподобаннями, які поділяють окремі рідновірські погляди, а то й навіть створюють власні варіації рідновірства, наголошують на необхідності створення власної релігійної системи поглядів на світ надприродного, які так і не вийшли на рівень формування власної конфесії та не приймають якоїсь активної участі в релігійних обрядах інших рідновірських течій.

До першої групи в організаційному відношенні слід віднести насамперед релігійні громади РУНВіри (Рідної Української Національної Віри), першопочатково створеної Л. Силенком з духовним центром в Оріяні – Святині Матері України в м. Спрінг Глені (США). Як зазначає український релігієзнавець А. Колодний, РУНВіра за своєю сутністю є новою, штучною релігією. В плані богорозуміння вона являє собою монотеїзм, де єдиним

⁴⁰⁰ Див.: Нові релігії України. – С. 329-345.

божеством виступає Дажбог.⁴⁰¹ Також рідновірський монотеїзм репрезентує релігійна організація Собор Рідної Української Віри, духовний центр якої, очолюваний Головою Духовного правління конфесії Орієм (Олегом) Безверхим знаходиться у м. Вінниця.⁴⁰² Як зазначає український релігієзнавець-рідновір Т.Беднарчик: «Боги в розумінні членів Собору – це могутні духовні особистості, які народжені з тіла Дажбожого».⁴⁰³ До того ж, лідер цієї рідновірської конфесії в своєму інтерв'ю засвідчив, що єдиним божеством в громаді вважається Дажбог. Всі інші відомі давньоукраїнські божества теж вшановуються Собором в окремих обрядових діях, виступаючи при цьому в ролі його посланців.

До другої групи, тобто до українських рідновірів-неоязичників, можемо віднести наступні конфесійні утворення:

- громади Українських Язичників «Православ'я» та Релігійний центр Об'єднання релігійних громад Рідновірів України (далі ОРУ) начолі з Волхвиною Зореславою (в миру – Г. Лозко);
- громада «Трійця» у м. Києві, яку очолює Е. Добжанський;
- Родове Вогнища Рідної Православної Віри (далі РВ РПВ) або Відичне Православ'я, офіційно зареєстроване з центром у м. Києві начолі з Верховним Волхвом В. Куровським;
- громада «Руси» начолі з Відій Арсенією (в миру – О. Туз), які відокремились від РВ РПВ;
- «Руське Православне Коло», очолюване Світовитом Пашником (в миру – Віктором), яке також виникло шляхом відокремлення від РВ РПВ;
- Незалежні громади Рідної Віри.

До третьої групи слід віднести представників неоязичницької Слов'янської духовної течії «Великий Вогонь», що виникла в м. Житомирі начолі з Князем Огіном (в миру – Г. Боценюком), представники якої висунули досить оригінальну ідею язичницького атеїзму. Проте остання декларує ідеї абстрактної слов'янськості, що дає підстави вважати дану конфесію не причетною до відродження власне українського феномену неоязичництва.

До четвертої групи, тобто ймовірних рідновірів або «симпатиків рідновірства», належать люди з секуляризованого простору, т. зв. «сучасні богошукачі» – послідовники певних сучасних вчень духовної чи містично-психологічної спрямованості. Так, під час релігійних обрядів рідновірів можна зустріти прихильників йоги, читачів езотеричної літератури різних напрямків, учасників неформальних угруповань (скін-хедів, готів, навіть колишніх

⁴⁰¹ Колодний А.М. РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра). – К., 2002. – С. 28 – 31.

⁴⁰² Безверхий О. Собор Рідної Української Віри // Нові релігії України. – Т. 8. – К., 2010. – С. 284 – 293.

⁴⁰³ Беднарчик Т. Формування основ рідновірської релігійної ідеології Володимира Шаяна // Українське релігієзнавство. – 2003. – № 27 – 28. – С. 90 – 100.

сатаністів), анастасіївців або, як часто вони себе ще називають – читачів книг В. Мегре, синельниківців – відвідувачів семінарів лікаря гомеопата та психотерапевта В. Синельникова.

До п'ятої групи, окрім читачів літератури рідновірської спрямованості, ми відносимо також деякі напрямки рідновірства, які виникли в Україні, однак не набули свого організаційного оформлення в межах конфесії. До них слід віднести *ладовірство*, створене на основі ідей О.Шокала та *ягновірство*, виникнення якого ініційоване В.Рубаном. Вони так і не вийшли за межі світоглядних студіювань з приводу рідновірської тематики, репрезентуючи себе, швидше за все, як дискусійні клуби, ніж релігійні організації.

Слід зазначити, що й, власне, «українське неоязичництво», будучи складовою частиною феномену українського рідновірства, є неоднорідним феноменом. Ми вважаємо доцільним виокремлювати два основні напрямки українського неоязичництва:

1. *українські язичники* (ОРУ, РПК, громади «Трійця», «Руси»);
2. *ведисти* (РВ РПВ або Відичне православ'я).

В основу даної класифікації покладено принцип самоідентифікації українських неоязичників. Так, *українські язичники*, окрім самоназви «рідновірство» та «рідновіри», часто називають себе як «українські язичники», інтерпретуючи термін в позитивному руслі, як вияв природного світогляду та етнічної релігії українців.⁴⁰⁴ Вони ставлять знак рівності між термінами «язичництво» і «народна» або «національна» релігія. Вперше таке тлумачення було запропоноване російським дослідником Е.Анічковим. Волхвиня Зореслава (в миру – Г.Лозко) також виходить з позицій заперечення негативного відтінку змісту означеної назви.⁴⁰⁵ Водночас, *ведисти* категорично відмовляються ідентифікувати себе з язичництвом. Так, волхв Родового Вогнища Рідної Православної Віри Святогор Магур зазначив, що він «не язичник, а православний русин-рідновір». Водночас, останні часто наголошують на наявності прямого зв'язку українського рідновірства з давньоіндуїстською ведичною традицією, ідентифікуючи себе як відичні православні рідновіри.

Варто відзначити, що серед виокремлених груп українського неоязичництва, окрім означеного класифікаційного принципу розподілу, існують суттєві відмінності в уявленнях про світ надприродного, особливостях взаємодії з ним та підходах до відтворення релігійної обрядовості. Так, *українські язичники* цілком слушно стверджують, що давня прабатьківська віра українського народу в своїй цілісності втрачена, а тому потребує реконструкції на основі інтелектуально-наукових досліджень літописних свідчень, аналізу етнографічного матеріалу, українознавчих студій, здійснення процесу т.зв. «розхристиянзації» народних звичаїв та обрядів. Певною інтелектуалізацією відзначається також і підхід до осмислення сфери

⁴⁰⁴ Лозко Г.С. Пробуджена Енея. Європейський етнорелігійний ренесанс. – Харків, 2006. – С. 29.

⁴⁰⁵ Лозко Г. Волховник. Правослов. – К., 2001. – С. 35.

надприродного. Так, волхвиня Зореслава наголошує на необхідності переходу до природного та етнічного світогляду. При цьому дослідниця пропонує свою класифікацію з приводу штучності та природності релігій, наводить відповідні критерії. Крім того, вона здійснює спробу критики загальноприйнятої в українській релігієзнавчій науці категорій «природного» та «надприродного», заперечуючи взагалі наявність останнього. Надприродне витлумачується як внутрішня характеристика природного.⁴⁰⁶ На нашу думку, такими критичними зауваженнями волхвиня-дослідниця постулює свою вірувальну позицію світоглядного пантеїзму, коли божественне розчиняється в природному, набуваючи в такий спосіб імманентних властивостей природного.

Ведисти ж навпаки претендують на власну автентичність, першопочатковість, звичаєвість власної віри, наявність нібито неперервної спадкової передачі духовної традиції від учителя до учня. Представники даного напрямку стверджують здатність прямого контактування зі сферою надприродного світу, яка нібито з'являється після посвячення та притаманна в наявних у духовних провідників конфесії таємних містичних знань. В релігійній діяльності, окрім святкування календарних обрядів та щонедільних славлень, широко використовують різного роду психотехніки, зцілення немедикаментозними засобами, за допомогою накладання рук (т.зв. «Жива» - своєрідний аналог рейкі), медитативні стани («священні стани»): дивлення, ладування та явлення, з метою входження в змінені стани свідомості, здійснюючи в такий спосіб зосередження на власних містичних відчуттях. Практикують також давньоруське бойове мистецтво «Триглав», окремі елементи якого наділяються теж сакральним значенням, як спосіб вдосконалення людського духу.

Варто зазначити, що як в українському рідновірському русі в цілому, так і в українському неоязичництві зокрема, відсутня яка-небудь організаційна єдність та взаємодопомога між різними течіями. Спостерігається відцентрові тенденції, дроблення рідновірського руху, виникнення нових напрямків, тлумачень та преходу вірян з однієї рідновірської конфесії до іншої. Більше того, ми маємо підстави стверджувати, що конфесійні трансформації в українському неоязичництві, які відбулися останнім часом, свідчать про кардинальне розходження векторів його подальшого розвитку. Зокрема, відокремлена від РВ РПВ громада «Руси» начолі з Відій Арсенією (колишньою Гай Арсенією, а в миру – О. Туз), за особливостями розуміння надприродного та проведенням релігійних обрядів зараз все більше наближаються до течій українських язичників. Невизначеною остаточно є ситуація з новоствореною конфесією «Руське Православне Коло» (далі РПК), начолі з Світовитом Пашником, який був свого часу учасником ОСІД РУНВіри, потім разом з О. Безверхим створив Собор Рідної Української Віри в м. Вінниця, після чого перейшов до Відичного Православ'я, зрештою вирішив створити власну рідновірську конфесію в м. Запоріжжі. Невдовзі він

⁴⁰⁶ Лозко Г.С. Пробуджена Енея. Європейський етнорелігійний ренесанс. – С. 39-40.

переїздить до с. Чапаєвки поблизу м. Києва, де продовжує розбудови новоствореної рідновірської конфесії.

Суттєві трансформації відбулися в складі РВ ВПВ, очолюваного В. Куровським, який виключив з конфесії ряд волхвів, відмежовується від відкритого спілкування з іншими українськими рідновірськими організаціями та шляхом створення тренінгових навчальних семінарів системи «Родосвіт» зблизився з психотерапевтом В. Синельниковим, який зараз перейшов у рідновірство за російським зразком, нібито отримавши давнє знання від старця з роду берендеїв – хранителів давньоруської релігії. Зараз В. Синельников створив в м. Сімферополі «Школу здоров'я та радості», де здійснюється навчання авторських методик, ведичного світогляду та поширення рідновірських ідей (переважно російських). При закладі сформована школа для дітей «Аз Буки Веді», метою якої є виховання молодшого покоління згідно з ведичними рідновірськими традиціями. Про відчутне зближення синельниківців з рідновірською конфесією «Родове Вогнище Рідної Православної Віри» засвідчують факти спільного проведення щорічних міжнародних «Фестивалів слов'яно-арійської культури», під час проведення яких неоязичники-ведисти читають свої лекції та проводять семінари-тренінги навчання начебто давно забутим слов'янськими родами лікувальним та магічним практикам. Як бачимо, маємо яскравий приклад відходу від функціонування як релігійної організації до бізнес-структур, яка спекулює на застосуванні псевдорелігійних та окультних практик.

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що процес формування неоязичницького руху в Україні не набув належної кристалізації, тобто своєї як віроповчальної, так і організаційної завершеності. А відтак, українське рідновірство репрезентує себе не як традиційний, а швидше як штучно створюваний неорелігійний феномен.

З метою підтвердження вищесказаного розглянемо загальну схему навернення середньостатистичного українця в рідновірство. Цей процес, який можна назвати «прагненням до автентичності», який розпочинається з перегляду та трансформації світоглядних переконань та етнічного самоусвідомлення індивіда. Він полягає в пошуку етнічної, рідної віри предків шляхом порівняння чи протиставлення іншим релігійним традиціям іноетнічного, чужоземного походження. Наступним етапом є вивчення певних інформаційних джерел (літератури, періодики) з відповідної тематики, яка сприяє формуванню релігійно-світоглядних орієнтирів, а також налагодження спілкування з представниками різноманітних неоязичницьких рухів. Останнім етапом є свідоме входження особи до неоязичницького релігійного напрямку, прийняття посвяти та її участь у проведенні культово-обрядової діяльності. Якщо порівняти вищеописану схему з процесом входження в релігійний простір в давньому чи сучасному традиційному суспільствах, де людина народжується в сформованій, напрацьованій віками релігійній традиції, то можна спостерігати обернено пропорційний процес («з точністю до навпаки»). Відтак, на сучасному етапі навернення середньостатистичного

українця в рідновірство нагадує, швидше за все, процес входження неофіта до нової нетрадиційної релігійної спільноти.

Також слід зазначити, що при об'єктивно-критичному вивченні феномену українського неоязичництва, ми маємо право констатувати наявність певної штучності процесу відродження автохтонної давньоукраїнської релігійності. Це в свою чергу, обумовлено низкою чинників, до яких можна віднести наступні:

1. тривалий в часі розрив з корінною дохристиянською релігійною традицією;
2. відсутність оптимальної кількості достовірних знань про дохристиянські релігійні вірування;
3. реальні факти формування переважної більшості релігійних громад сучасних неоязичників із секуляризованого суспільства або з інших конфесій.

Таким чином, процес відродження неоязичниками давніх релігійних вірувань українців збігається з творенням нової релігійності з яскраво вираженою тенденцією до інтелектуалізації або ж містифікації та самосакралізації. Відбувається творення неоязичницького світорозуміння і світоставлення не на основі реактаулізації глибинних форм язичницької віри, а шляхом своєрідного реконструювання давніх народних вірувань та обрядів з додаванням нових, часом в довільний спосіб витворених, релігійних елементів та смислів. Особливість цього процесу полягає в тому, що язичництво відроджується і формується не на сільських теренах, де воно мало коріння свого функціонування у притаманних йому обрядових формах минулого, зрослого на характері господарки і способу життя язичника-землероба, а в середовищі інтелектуальних переважно міських спільнот. Відтак маємо право констатувати, що наявні нині в Україні рідновірські та неоязичницькі течії виступають як результат релігієтворчості окремих засновників відповідних конфесійних утворень.

Рідновірські спільноти в місцях свого постання і обрядової діяльності зустрічають активну протидію з боку традиційних християнських спільнот. Має місце перешкоджання здійсненню обрядових дійств на відкритому повітрі, руйнування капищ, спалювання ідолів тощо. Вони не знаходять підтримки на своє вільне функціонування і з боку владних структур, які при цьому формують своє ставлення до рідновірів на основі оцінок їх православними чи горечко-католицькими священиками. Останнім часом спостерігається своєрідне братання українських неоязичників з конфесійно близькими течіями із інших східнослов'янських країн (зокрема Росії), навіть пошук якихось спільних віросповідних коренів і обрядових дійств. Це чимось нагадує пропаговану російським патріархом Кирилом теорію «русского мира». Але якщо під останню ще можна якось підвести відповідно витлумачене Володимирове хрещення 988 року, то явною утопією є пошук спільного віросповідання для всіх східнослов'янських племен. Кожне з них

мало свій пантеон надприродних істот, який формувався на місцевому підґрунті.

Вияви поєднання неоязичників України і Росії зумовлювалися не тільки порозумінням між лідерами їх течій в названих країнах, а й приїздом в Україну з місіонерською метою представників російських неязичницьких спільнот, До цього, зокрема, вдаються російські голяківці, яких можна зустріти в містах концентрації російськомовного населення. Відтак Україна постає полем не лише християнського місіонерства, а й російського язичництва. На зближення з останнім йдуть ті неязичницькі конфесії України, лідерам яких не притаманна глибинна українськість, відчуття й усвідомлення відмінності української ментальності від всіх інших. Гадаємо, що таке гендлювання можливе тоді, коли конфесія формується її лідером на духовному підґрунті, а не на прагненні в якийсь спосіб вдовільнити свою амбіційність, більше того, діяти нібито благородним шляхом в пошуках шляхів і форм свого матеріального вивищення. Тут спрацьовує та теза, які сформулював лідер саєнтологів: якщо хочеш мати гроші, то створи нову релігію.